

Sygnatura akt I C 201/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Ł., dnia 19 stycznia 2016 r.

Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi I Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący: SSR Tomasz Kotkowski

Protokolant: starszy sekretarz Iwona Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 19 stycznia 2016 r. w Ł.

na rozprawie

sprawy z powództwa Syndyka Masy Upadłości (...)w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w G.

przeciwko W. S.

o zapłatę

1. oddala powództwo w zakresie żądania kwoty 11.764,77zł (jedenaście tysięcy siedemset sześćdziesiąt cztery złote i siedemdziesiąt siedem groszy) z ustawowymi odsetkami od dnia 7 marca 2013 roku do dnia zapłaty;
2. umarza postępowanie w pozostałej części;
3. zasądza od Syndyka Masy Upadłości(...)w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w G. na rzecz W. S. kwotę 2.952 zł (dwa tysiące pięćdziesiąt dwa złote) tytułem zwrotu kosztów procesu;
4. obciążyć i nakazać pobranie od Syndyka Masy Upadłości (...) w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w G. na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego dla Łodzi - Śródmieścia w Łodzi kwoty 585 zł (pięćset osiemdziesiąt pięć złotych) tytułem zwrotu kosztów sądowych.

Sygn. akt I C 201/15

UZASADNIENIE

Powód (...) w G. wniósł o zasądzenie od pozwanego W. S. kwoty 30050,58 zł odsetkami umownymi w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP od dnia 7 marca 2013 r. do dnia zapłaty. W uzasadnieniu pozwu wskazano, że W. S. zawarł poprzednikiem prawnym powódki umowę pożyczki. Pożyczka nie została spłacona.

Nakazem zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym powództwo zostało uwzględnione w całości (nakaz k. 5v).

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa. Podniósł, iż dochodzone przez powoda roszczenie nie istnieje. Wywodził, że nie pamięta, aby zawierał jakąkolwiek umowę z powodem. Jeżeli jednak taka czynność miała miejsce, to dokonał jej w stanie wyłączającym świadome podjęcie decyzji i wyrażenie woli. Wskazał, że stwierdzono u niego chorobę psychiczną, to jest chorobę afektywną dwubiegunową. Podniósł, że umowa pożyczki w takim przypadku jest nieważna (sprzeciw k. 16v-17, pisma k. 92-94, k. 120-121).

Powód cofnął powództwo w zakresie kwoty 18285,81 zł. Wskazał, iż dochodzi kwoty 11.764,77 zł tytułem zwrotu nienależnie pobranego świadczenia (pismo k. 256).

Postanowieniem z dnia 26 września 2014 r. Sąd Rejonowy w Gdańsku ogłosił upadłość strony powodowej (postanowienie k. 444).

Syndyk masy upadłości (...) w G. wstąpił do postępowania w niniejszej sprawie w miejsce strony powodowej (oświadczenie k. 449)

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 25 października 2010 r. Zachodnia (...) z siedzibą w Ł. zawarła z W. S. (pożyczkobiorcą) umowę pożyczki na kwotę 36.000 zł, na okres do dnia 25 października 2015 r. Pożyczka miała być zwracana w miesięcznych ratach.

Dowód: umowa k. 45

(...) w G. jest następcą prawnym Zachodniej (...) z siedzibą w Ł..

Dowód: informacja KRS k. 37-44

W. S. nie płacił wszystkich rat pożyczki. Pożyczkodawca wypowiedział W. S. umowę.

Dowód: wypowiedzenie wraz ze zwrotnym potwierdzeniem odbioru k. 59-60

W dacie zawierania umowy W. S. znajdował się w stanie wyłączającym możliwość świadomego i swobodnego podjęcia decyzji i wyrażenia woli dokonania tej czynności prawnej z powodu choroby psychicznej – choroby afektywnej dwubiegunowej. W październiku 2010 r. znajdował się w fazie maniakalnej tej choroby. Od czasu podpisania umowy pożyczki ze względu na chorobę psychiczną nie miał świadomości konieczności zwrotu zaciągniętej pożyczki. U pozwanego występowały urojenia wielkościowe. Chorzy cierpiący na tego rodzaju urojenia są przekonani, że są osobami wyjątkowymi i nie dotyczą ich tak przyziemne sprawy jak spłacanie rat. Takie przekonanie występowało również u pozwanego.

Dowód: pisemna opinia biegłej K. K. – k. 470-477, ustna uzupełniająca opinia biegłej K. K. k. 525, dokumentacja medyczna – k. 181-248, 336-367, 502-509

W. S. wydał całą kwotę pożyczki. W okresie manii pozwany rozdawał pieniądze obcym ludziom, kupował obcym osobom drinki i posiłki w barach i restauracjach. Aktualnie pozwany nie posiada żadnych oszczędności ani wartościowych aktywów. Utrzymuje się z emerytury (w części zajętej przez komornika sądowego). W utrzymaniu częściowo pomaga mu rodzina.

Dowód: zeznania M. S. k. 467-468 , zeznania A. S. k. 468-469

Dokonując ustaleń dotyczących stanu psychicznego W. S. w dniu zawarcia umowy, a także w okresie następującym po tym dniu, Sąd oparł się na pisemnej i ustnej uzupełniającej opinii biegłej K. K., złożonej podczas rozprawy w dniu 19 stycznia 2016 r. Opinie biegłej nie budzą wątpliwości co do wiarygodności. Analizowane opinie są wewnętrznie niesprzeczne, zupełne (kompletne i dokładne), komunikatywne (zrozumiałe i jasne). Dodać należy, że w ramach opinii ustnej biegła potwierdziła uwagi zawarte w opinii pisemnej. Strona powodowa nie kwestionowała treści opinii, nie zgłosiła pytań do biegłej i nie wносиła o dopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo w postaci określonej w piśmie z dnia 31 lipca 2014 r. zmieniającym powództwo jest bezzasadne.

W niniejszej sprawie strony bez wątpienia zawarły umowę pożyczki, co wynika z przedstawionej przez stronę powodową umowy. Strona pozwana powoływała się jednak na wadę oświadczenia woli w postaci braku świadomości i swobody. Stan wyłączający świadomość to - najogólniej rzecz ujmując - brak rozeznania, niemożność rozumienia zachowań własnych i zachowań innych osób, niezdawanie sobie sprawy ze znaczenia i skutków własnego

postępowania. Stan taki musi przy tym wynikać z przyczyny wewnętrznej, a więc ze stanu, w jakim znajduje się osoba składająca oświadczenie woli, a nie z okoliczności zewnętrznych, w jakich osoba ta się znalazła (...). Powzięcie decyzji i wyrażenie woli jest swobodne, gdy zarówno proces decyzyjny, jak i uzewnętrznienie woli nie zostały zakłócone przez destrukcyjne czynniki wynikające z właściwości psychiki czy procesu myślowego osoby składającej oświadczenie woli. Stan wyłączający swobodę musi również wynikać z przyczyny wewnętrznej, umiejscowionej w samym podmiocie składającym oświadczenie woli, a nie w sytuacji zewnętrznej. Tak pojmowanemu brakowi swobody towarzyszyć będzie natomiast najczęściej także pewne ograniczenie świadomości. Stan wyłączający świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli nie może być rozumiany dosłownie, wobec czego nie musi oznaczać całkowitego zniesienia świadomości i ustania czynności mózgu. Wystarczy istnienie takiego stanu, który oznacza brak rozeznania, niemożność rozumienia posunięć własnych i posunięć innych osób oraz niezdawanie sobie sprawy ze znaczenia i skutków własnego postępowania (wyrok SN z dnia 7 lutego 2006 r. IV CSK 7/05, LEX nr 180191). W niniejszej sprawie opisywany stan rzeczy istniał po stronie pozwanego w chwili zawarcia umowy, co jednoznacznie wynika z niekwestionowanej przez strony opinii biegłej. Stan zdrowia pozwanego w chwili zawarcia umowy uzasadnia więc wniosek, że pozwany z powodu zaburzeń psychicznych nie rozumiał treści umowy i nie był w stanie świadomie i swobodnie powziąć decyzji, jak też złożyć oświadczenia woli. Wobec tego, oświadczenie woli pozwanego dotknięte było wadą, która czyni je nieważną (art. 82 k.c.). Z tej przyczyny, cała umowa dotknięta jest nieważnością, co nie było sporne.

W toku procesu powód zmienił swoje powództwo, żądając kwoty 11.764,77 zł tytułem zwrotu nienależnego świadczenia (k. 256). Wysokość tego żądania uwzględnia dokonaną przez pozwanego zapłatę oraz dokonane przez stronę powodową potrącenia.

Zgodnie z dyspozycją art. 405 k.c., kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Jak wynika z art. 410 § 1 k.c., przepis art. 405 k.c. dotyczy w szczególności świadczeń nienależnych. Świadczenie jest zaś nienależne m.in. wtedy, gdy czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia (art. 410 § 2 in fine, tzw. *condictio sine causa*). W niniejszej sprawie, wobec nieważności umowy pożyczki, nie ulega wątpliwości, że wypłacona pozwanemu przez stronę powodową kwota była świadczeniem nienależnym. Należy jednak mieć na względzie treść art. 409 k.c. Zgodnie z dyspozycją tego przepisu obowiązek wydania uzyskanej bez podstawy prawnej korzyści lub zwrotu jej wartości wygasa, jeżeli ten, kto korzyść uzyskał, zużył ją lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba że wyzbywając się korzyści lub zużywając ją powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy należy stwierdzić, iż z poczynionych przez Sąd ustaleń faktycznych wynika, że pozwany nie jest już w posiadaniu przekazanej mu przez stronę powodową tytułem pożyczki sumy pieniężnej. Pozwany wydał całą uzyskaną od strony powodowej kwotę, nie uzyskując jej trwałych surogatów zwiększających wartość majątku pozwanego. Wobec tego, pozwany nie jest już wzbogacony. Jak wynika z powołanego art. 409 k.c. tego rodzaju sytuacja wyłącza obowiązek zwrotu świadczenia, chyba że pozwany wyzbywając się korzyści lub zużywając ją powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu. Jak wskazuje się w literaturze, w analizowanej sytuacji mamy do czynienia z obiektywizacją oceny, jednak odnoszonej do konkretnego wzbogaconego i okoliczności, w których ustał stan wzbogacenia (...). Samo obiektywne istnienie stanu rzeczy wynikającego z norm przewidujących w danym stanie faktycznym np. nieważność umowy, a za tym nienależność świadczenia, nie jest (...) okolicznością wystarczającą dla wyłączenia zasady wygaśnięcia obowiązku wydania korzyści lub zwrotu jej wartości (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 1952 r., C 809/52, OSN 1954, nr 2, poz. 27; komentarz do art. 409 k.c. w: System Prawa Prywatnego, tom 6, red. A. Olejniczak, wyd. 2, 2014 rok, opubl. w systemie Legalis). W komentarzach wskazuje się również, że do przyjęcia złej wiary konieczne jest bowiem, aby wzbogacony działał z dostatecznym rozeznaniem, a rozeznania takiego nie można przypisać osobie niepoczytalnej (P. Książak w: Komentarz do art. 409 Kodeksu cywilnego 2015, pod red. K. Osajdy, Legalis 2015). Podzielając wskazane poglądy Sąd uznał, że od pozwanego – cierpiącego na cyklofrenię i znajdującego się w fazie maniackiej, z urojeniami wielkościowymi, nie można oczekiwać

by zachowywał się racjonalnie i liczył się z obowiązkiem zwrotu uzyskanej korzyści. Wobec tego, obowiązek pozwanego zwrotu nienależnego świadczenia wygasł stosownie do art. 409 k.c.

W zakresie, w jakim powództwo zostało cofnięte, Sąd umorzył postępowanie (art. 355 § 1 k.p.c.).

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c., zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu. Na zasądzone od powoda na rzecz pozwanego koszty procesu złożyła się wyłącznie kwota 2952 zł tytułem wynagrodzenia pełnomocnika procesowego (§ 6 ust. 1 pkt 5 oraz § 2 ust. 1 i 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokatów oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tj. Dz. U z 2013 r., poz. 461 ze zm.). Kosztami pisemnej i ustnej opinii biegłej, poniesionymi tymczasowo przez Skarb Państwa, obciążono powoda na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 113 ust. 1 u.k.s.c.